

Cultivar Release

مراغه رقم جدید ماشک علوفه‌ای دیم برای مناطق سرد و معتدل سرد ایران

Maragheh, A New Dryland Forage Vetch Cultivar for Cold and Moderate Cold Areas of Iran

پدیدآورندگان: علیرضا فخرواعظی، خشنود عزیزاده دیزج، مقصود حسن پورحسینی، محسن مهدیه، فرهاد آهک‌پز و جلیل اصغری میدانی

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۴/۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۷/۸

لاین Vd-2446 که منشاء آن کشور ایتالیا است، به همراه سه مجموعه لاین‌های خالص جدا شده از توده‌های محلی ماشک (*Vicia dasycarpa*) موجود در ترکیه، ایتالیا، سوریه و استرالیا در سال‌های ۷۷-۱۳۷۵ از طریق مرکز بین‌المللی تحقیقات کشاورزی در مناطق خشک (ایکاردا) وارد ایران شد. بعد از سه سال بررسی مقدماتی، از بین آن‌ها ۲۴ لاین متفاوت بر اساس نتایج حاصل از ارزیابی عملکرد بیولوژیکی و دانه انتخاب شد. پس از بررسی برخی خصوصیات زراعی نظیر زودرسی، ارتفاع بوته، تعداد روز از زمان کاشت تا ۵۰٪ گلدهی و درصد سبز گیاه در سال‌های بعد، لاین Vd-2446 به همراه یازده لاین دیگر از نظر عملکرد بیولوژیکی و خصوصیات زراعی انتخاب و به مدت سه سال (۱۳۸۱، ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳) از نظر سازگاری در شرایط دیم مناطق

از حدود ۶/۲ میلیون هکتار دیمزارهای کشور حدود ۹۵۰۰۰ هکتار زیر کشت گیاهان علوفه‌ای است که کمتر از ۲٪ سطح دیمزارهاست. کل علوفه تولید شده در کشور (مجموع دیم و آبی) حدود ۱۵ میلیون تن گزارش شده است که فقط ۸۷۰ هزار تن آن در اراضی دیم تولید می‌شود (Anonymous, 2008). لزوم وارد کردن یک گیاه جدید در تناوب زراعی دیمزارها با توجه به عوارض کشت تک محصولی، نیاز روزافزون به تولید علوفه برای تغذیه دام‌های کشور و بلااستفاده ماندن اراضی مستعد در سال‌های آیش، ضرورت بررسی و توسعه کشت گیاهان علوفه‌ای در اراضی دیم و معرفی رقم مناسب برای اقلیم‌های مختلف کشور را آشکار می‌سازد. این در حالی است که تا کنون هیچ رقمی به عنوان گیاه علوفه‌ای مناسب شرایط دیم در ایران معرفی نشده است.

سرد و معتدل مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج حاصل از تجزیه پایداری عملکرد بیولوژیکی لاین‌ها (جدول ۱) نشان داد که بر اساس روش پارامتری ضریب تغییرات محیطی لاین‌های Vd-2434، Vd-2446 و Vd-2450، و بر اساس روش رتبه بندی، لاین‌های Vd-2446، Vd-2441 و Vd-2440 به ترتیب حداکثر پایداری را در میان لاین‌های مورد بررسی داشتند (Anonymous, 1996-2003).

جدول ۱- مقایسه میانگین و تجزیه پایداری عملکرد بیولوژیکی لاین Vd-2446 (رقم مراغه) و ارقام دیگر ماشک در آزمایش سازگاری (۸۳-۱۳۸۱)

Table 1. Mean comparison and stability analysis of biomass yield of line Vd-2446 (cv Maragheh) and other vetch lines in adaptability trials(2002-04)

لاین- منشاء Line/origin	عملکرد علوفه خشک Dry biomass yield (t ha ⁻¹)	میانگین رتبه ها Mean ranks	انحراف معیار رتبه ها SE ranks	ضریب تغییرات محیطی (%CV)
Vd-2432-Turkey	2.01abc	7.33	3.44	15.23
Vd-2433-Turkey	2.11abc	6.33	3.39	14.31
Vd-2434-Turkey	2.01abc	8.00	2.61	9.97
Vd-2438-Lebanon	1.93bc	7.33	4.32	19.81
Vd-2440-Italy	2.23a	4.00	3.35	18.36
Vd-2441-Turkey	2.19ab	4.33	2.58	13.69
Vd-2442-Italy	2.11abc	5.67	3.08	17.98
Vd-2443-Italy	2.09abc	5.00	3.74	16.81
Vd-2446-Italy	2.24a	3.50	2.43	11.83
Vd-2450-Yurkey	2.13ab	5.00	3.79	12.99
Vd-2562-Syria	1.96abc	8.33	3.22	15.06
Check	1.83c	9.33	2.50	20.72

میانگین‌ها با حروف مشترک در ستون اول نشان دهنده عدم وجود تفاوت معنی‌دار براساس آزمون چند دامنه‌ای دانکن در سطح ۵٪ است.

Means followed by similar letters in the first column are not significantly different at 5% probability level according to Duncan's Multiple Range Test.

در آزمایش تحقیقی-تطبیقی در سال زراعی ۸۵-۱۳۸۴، لاین‌های پرمحصول Vd-2440، Vd-2446 و Vd-2441 در دو روسشتای آق‌زیارت و نظر کهریزی واقع در استان آذربایجان شرقی به همراه یک رقم گاودانه (*V. ervilia*) با نام محلی پلکه، از نظر عملکرد بیولوژیک مقایسه شدند. در منطقه آق‌زیارت، عملکرد بیولوژیکی لاین‌های Vd-2440، Vd-2446 و Vd-2441 به ترتیب ۲/۶۸۷، ۲/۴۶۷، ۲/۴۳۶ و ۱/۱۳۹ تن در هکتار بود. در منطقه نظر کهریزی نیز عملکرد بیولوژیکی لاین‌ها برابر با ۲/۱۶۷، ۲/۰۷۱، ۱/۹۲۹ و ۱/۰۸ تن در هکتار به ترتیب متعلق به لاین‌های Vd-2440، Vd-2446 و Vd-2441

مقایسه میانگین عملکرد بیولوژیکی لاین‌ها در آزمایش‌های تحقیقاتی و تحقیقی - تطبیقی، لاین Vd-2446 به عنوان یک لاین پر محصول و با پایداری عملکرد بالا برای کاشت بهاره در دیمزارهای مناطق سرد و قابل کشت پاییزه در مناطق معتدل سرد کشور انتخاب شد. تاییدیه گزارش معرفی و نام‌گذاری این لاین ماشک با نام مراغه از سوی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی طی نامه شماره ۳۵۷۹۳/۲۲۲ مورخ ۸۸/۶/۲ به موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور ابلاغ شد.

و بلکه بود. بر اساس نتایج تجزیه کیفی علوفه خشک، لاین Vd-2446 با قابلیت هضم پذیری ۶۳/۹٪، برتر از دو رقم پر محصول دیگر بود و از نظر درصد پروتئین خام (۲۴/۸۸٪) نیز بالاتر از دو رقم پر محصول دیگر و رقم محلی بلکه (۲۲/۱۴٪) قرار گرفت. لاین Vd-2446 ماشک با تیپ رشد بهاره، حالت رونده، مقاوم به خشکی، تا حدودی متحمل به سرما، دارای گل‌های بنفش و رنگ بذر سیاه مخملی، مناسب برای کشت مخلوط با جو یا تریتیکاله نیز هست. با توجه به نتایج تجزیه پایداری، آزمون کیفی و

References

Anonymous, 1996-2003. Forage Legume Breeding Research Results. Dryland

Agricultural Research Institute, Maragheh, Iran (in Persian).

Anonymous. 2008. Agricultural Statistics. Information and Technology Office, Ministry of Jihad-e-Agriculture, Tehran, Iran (in Persian).

آدرس: موسسه تحقیقات کشاورزی دیم، صندوق پستی ۱۱۹، مراغه

